

PETTERI JOUKO

Operation Musketeer – Suezin kriisi sotilaalliselta kannalta tarkasteltuna

1 Johdatus aiheeseen

Suezin kriisiä on tutkittu useasta näkökulmasta. Pääosa tutkimuksista on pyrkinyt selittämään tapahtuman poliittisia taustoja, sisältöä ja seurauksia. Esimerkiksi brittiläinen historiankirjoitus on suurelta osin keskittynyt kritisoimaan Edenin hallituksen toimien epäeettisyyttä ja analysoimaan kriisin merkitystä brittiläisen imperiumin hajoamisen katalysaattorina. Amerikkalainen tutkimus korostaa luonnollisesti sitä seikkaa, että kriisin seurauksena Yhdysvalloista tuli keskeinen toimija Lähi-idässä. Ranskalaisille Suezin konflikti oli Algerian ja Indokiinan sotiin verrattuna vain sivuepisodi. Aiemmalle tutkimukselle on yhteinen nimittäjä: osapuolten sotilaallista toimintaa on tutkittu vähän. Vaikka brittiläis-ranskalaiseen interventiojoukkoon kuului 80 000 sotilasta, on sotatoimia tutkittu selvästi vähemmän kuin esimerkiksi Falklandin sotaa, jota käsittelevää tutkimuskirjallisuutta ilmestyy tasaisin väliajoin. Arkistomateriaalin puute ei täysin selitä tutkimusaukkoa, sillä suuri osa Suez-arkistoista on ollut tutkijoiden käytössä vuodesta 1986.

Sotatoimien suunnittelua ja toteutusta arvioidaan usein kriisiin poliittisen lopputuloksen kannalta, tai vielä keinoitekoisemmin, irrottamalla sotilasoperaatio aikakauden kontekstista ja arvioimalla sitä nykykriteerein. Lopputulos on ennalta arvattavissa: mitä kauempana menneisyydessä tapahtuma on, sitä vaikeampi meidän on sitä valitsemaan arvomaailmaamme sovittaa. Näin ollen asiat, jotka esimerkiksi 1950-luvulla olivat arkisia, tuntuvat asiayhteydestään irrotettuna mielestämme vähintäänkin kummallisilta. Tähän populistisen historiankirjoituksen perisyntiin on inhimillisen helppo langeta. Historiatiedon kumuloitumisen johdosta menneisyyden tapahtumat vaikuttavat kristallinkirkkailta. Tämän seurauksena voimansa tunnossa oleva sukupolvi tuntee itsensä poikkeuksetta aiempia viisaammaksi ja unohtaa kuolevaisuutensa, johon Peter Englund viittaa kirjansa *Voittamaton esipuheessa*: ”Sillä se, mitä me olemme, olivat aikoinaan hekin, ja se mitä he nyt ovat, tulemme mekin pian olemaan”.¹

Lienee vääjäämätön tosiasia, että Suezin kriisi oli Britannialle suuri takaisku. Itse asiassa Yhdysvaltain presidentin Dwight Eisenhowerin väitetään kuvanneen kriisiä

1 Englund, 2001, 20.

Britannian suurimmaksi poliittiseksi takaiskuksi toisen maailmansodan jälkeen. On kuitenkin täysin toinen asia, voidaanko sotilaallista toimintaa arvioida poliittisen lopputuloksen perusteella. Mielestäni ei. Tarkasteltaessa Britannian asevoimien suorituskykyä tai toimintaa Suezin kriisin aikana, on otettava huomioon muun muassa voimassa ollut uhkakuva, valmiussuunnitelmat, joukkojen ryhmitys rauhan aikana sekä ennen kaikkea voimassa ollut taktinen doktriini – siis peruseriaatteet, joiden mukaan asevoimat valmistautuvat toimimaan taistelukentällä. On naivia kuvitella, että asevoimat tai mikään instituutio voi toimia uudessa, vieraassa toimintaympäristössä tehokkaasti ilman koulutusta. Asevoimat olivat ja ovat aikakautensa tuote, joka on opetettu toimimaan tietyllä lailla. Paljon rummutettujen dynaamisten transformaatioiden hedelmät poimitaan sukupolven tai kahden päästä. Mitä perinpohjaisemmin asevoimien käytön peruseriaatteet myllyretetään, sitä kauemmin muutos kestää. Tekniset asiat opitaan nopeastikin, mutta ajatus- ja arvomaailman muutos kestää niin kauan, että ”You Tube -sukupolven” taitaa olla mahdoton sitä käsittää.

Tämä artikkeli käsittelee ensisijaisesti Britannian sotilaallista valmistautumista Suezin kriisin aikana. Ajallinen painopiste on siis sotilaallisessa suunnittelussa, joka edelsi lokakuun viimeisinä päivinä alkaneita sotatoimia. Itse sotatoimia ei artikkelissa kuvata. Välttämättömän viitekehityksen sotilaalliselle suunnittelulle luovat Britannian strateginen asema Lähi-idässä, valmiussuunnitelmat sekä vallinnut taktinen doktriini.

2 Lähi-idän merkityksestä Isolle-Britannialle

“The principal object of our Middle East policy has recently been stated by the Ministers to be the security of the oil on which the United Kingdom so greatly depends”.²

Toinen maailmansota oli tuskin päättynyt, kun Britannia joutui uuteen sotaan: kylmään sotaan, joka tuli jatkumaan vuosikymmeniä. Maailmansodan voiton hintana oli raskas velkataakka. Näin olen hyvinvointivaltion perustaminen – joka oli Attleén johtaman Labour-hallituksen päämäärä – ja suurvalta-aseman säilyttäminen tuli muodostumaan ylipääsemättömäksi kombinaatioksi. Ongelmaksi muodostui, miten vetäytyä siirtomaista jättämättä niitä Neuvostoliiton valtapiiriin. Asiaa tarkasteltiin perusteellisesti vuonna 1947 Puolustusneuvostossa (*Defence Committee*) hyväksytyssä strategia-asiakirjassa ”*The Future Defence Policy*”. Sen mukaan merkittävin uhka muodostui Neuvostoliitosta. Asiakirja määritteli myös Britannian strategian painopistealueet: Brittein saaret, meriyhteydet sekä Lähi-itä.³

2 TNA DEFE 6/35, JP (56) 97, 25 May 1956, “United Kingdom Commitments under the Baghdad Pact”

3 Lewis 2003, 370–380.

Edellä mainittu ns. kolmen pilarin strategia painotti Britannian kansallisia etuja. Painopisteen muutos oli edessä, kun Yhdysvaltojen strategian painopiste siirtyi Eurooppaan. Käytännössä tämä tarkoitti Pohjois-Atlantin liiton perustamista. Näin myös Britannia sitoutui puolustamaan Länsi-Eurooppaa osana uutta liittokuntaa. Resurssien ja tehtävien välinen ristiriita oli suuri. Näin ollen Britannian hallitukset joutuivat toistuvasti määrittelemään puolustuspolitiikan ja strategian painopistealueita. Vuonna 1952 puolustushaarakomentajien neuvosto (*The Chiefs of Staff Committee, COS-Committee*) esitteli strategia-asiakirjan (*Global Strategy Paper, GSP*), joka määritteli Britannian strategian painopistealueet tuleviksi vuosiksi. Sen mukaan tehokas ja uskottava ydinasepelote oli NATO:n ja Britannian puolustuksen kulmakivi.⁴

Global Strategy Paper korosti myös Lähi-idän merkitystä. Alueella oli keskeinen merkitys Britannian strategiassa. Lähi-itä arvioitiin oivalliseksi ideologiseksi puskuriksi kommunismin leviämislle Afrikkaan, joka koostui vielä eurooppalaisten hallitsemista siirtomaista. Sotilaalliselta kannalta keskeisimmän kokonaisuuden muodostivat Lähi-idässä sijaitsevat lentotukikohdat, joihin ydinpommittajat tukeutuisivat kolmannen maailmansodan syttyessä. Merkittävin syy Lähi-idän tärkeään asemaan oli kuitenkin siellä sijaitseva öljy, jonka edullisuus ja saatavuus olivat keskeisessä asemassa Britannian taloutta ajatellen.⁵ Alueella poratusta noin 160 miljoonasta öljytonnista noin 100 miljoonaa tonnia päätyi Eurooppaan.⁶

Myös Suezin kanavan merkitys liittyi öljyyn. Välimeren ja Punaisen Meren yhdistävä vesitie oli keskeinen kauppamerenkulun kannalta ja pääosa Britannian käyttämästä öljystä kuljetettiin kanava kautta.⁷ Sotilaalliselta kannalta kanava-alueen valtava tukikohta-alue ei ollut elintärkeä, sillä ydinpommittajilla oli tukeutumisalueita toisaallakin. On kuitenkin huomattava, että kanava-alueen varikoissa oli edelleen noin 140 000 tonnia materiaalia, esimerkiksi noin 90% Lähi-idän sotänäyttämön (*Middle East Theatre*) sodan ajan lentokonepolttoainereserveistä.⁸

4 TNA (The National Archives, London) CAB 131/12/1, D (52) 26, 17 June 1952, "Defence Policy and Global Strategy".

5 Ibid.

6 TNA DEFE 11/133, COS (56) 160, 20 April 1956, "Middle East Oil Communications". Vrt. Europe's Need for Oil. Implications and Lessons of the Suez Crisis (Paris: OECD, 1958), 60–76. OECD:n julkaisun mukaan öljyntuotanto oli vuonna 1956 jo 180 miljoonaa tonniin.

7 TNA CAB 134/1302, Middle East (Officials) Committee, (56) 6, 10 August 1956, "Financial Background and the Problem of Compensation to the Suez Canal Company".

8 TNA, DEFE 4/83, JP (55) 144, 26 January 1956, "The Canal Zone Base", and Principal Administrative Officers Committee (56) 5, 30 January 1956, "The Logistic Implications Arising from the Denial to us of the Canal Zone Base".

3 Bagdadin Pakti – suuri harhautus

“The current United Kingdom deception plan for the Middle East is designed to give the impression that nuclear weapons will be available in quantity at H-hour.”⁹

Britannialla ei ollut kykyä puolustaa Lähi-itää yksin vaan se pyrki muodostamaan puolustusliiton alueen ja etujensa turvaamiseksi. Jälkiviisaasti voidaan arvioida, että tehokkaan puolustusliiton muodostamiseen ei ollut onnistumisen edellytyksiä. Vaikka Yhdysvalloilla ja Britannialla oli yhteinen näkemys kommunismin patoamisesta, Washingtonin ja Lontoon näkemykset maailmanjärjestyksestä poikkesivat toisistaan kuin yö ja päivä. Amerikkalaisten mukaan brittiläinen imperialismi oli keskeisimpiä syitä siihen, että Neuvostoliiton ideologinen kamppailu saavutti jalansijaa Aasiassa ja Afrikassa¹⁰. Näin ollen Yhdysvallat oli haluton tukemaan Britannian politiikkaa Lähi-idässä eikä liittymään puolustusliittoon, jossa Britannia olisi vetovastuussa. Osasyynä amerikkalaisten haluttomuuteen oli myös se, että amerikkalaiset arvioivat – eivätkä turhaan – Britannian käyttävän liittoumaa poliittisena aseena Nasserin johtamaa Egyptiä vastaan. Kolmas syy oli Israel. Yhdysvaltojen olisi ollut poliittisesti mahdotonta liittyä puolustusliittoon, jota olisi saatettu käyttää vuonna 1948 perustettua Israelin valtiota vastaan.¹¹

Puolustusliittohankkeen kenties merkittävin este oli Egypti, Lähi-idän valtioiden keulakuva. Vuonna 1952 sotilasvallankaappauksessa valtaan nousseen sotilasjuntan keskeisin päämäärä oli päästä eroon Britannian sotilastukikohdasta kanava-alueella mahdollisimman nopeasti. Egyptiläisten näkökulmasta Yhdysvaltojen tai Britannian johtamalla liittolaishankkeilla oli aina itsekäs päämäärä: Egyptin ja egyptiläisten hyväksikäyttäminen. Egypti ei olisi tasa-arvoinen kumppani liittoumassa ja liittouman seurauksena maahan tulisi jälleen vieraan vallan joukkoja.¹² Tämän johdosta Egypti pyrki näkyvästi eroon länsimaiden vaikutusvallasta poliittisesti, taloudellisesti ja viimein myös sotilaallisesti. Voidaan pelkistää, että Egyptin karismaattisen johtajan, Gamal Abdel Nasserin tavoitteena oli kehittää Egyptiä egyptiläisten ehdoilla. Tavoite oli haastava, koska Yhdysvallat sitoi taloudellisen apunsa poliittiseen yhteistyöhön, jonka päämääränä oli Israelin ja arabien välisen konfliktin rauhoittaminen. Tämä olisi ollut Nasserille poliittinen itsemurha. Tämä vuorostaan johti siihen, että Yhdysvallat veti pois tukensa Assuanin suurpadon rahoituksesta. Koska rahoitus oli jostain saa-

9 TNA DEFE 6 /34, JP (56) 10, 15 January, “Baghdad Pact–Background Brief”.

10 Dulles 1950, 75.

11 Ks. esim. Memorandum of Conversation between the Secretary of State and Congressional leaders, April 10 1956, FRUS 1955–1957, Vol XV (Arab-Israeli Dispute), 505–507.

12 Heikal 1986, 52. padon valmistumisesta

tava, kääntyi Nasser Neuvostoliiton puoleen, joka suostui myöntämään lainan edullisin ehdoin.¹³ Länsimaiden, erityisesti Britannian, näkökulmasta vaikutti nyt siltä, että Nasser oli luotaamassa Egyptiä Neuvostoliiton liittolaiseksi. Brittiedustelu arvioi synkästi, että poliittisesta opportunistista oli pian tulossa Neuvostoliiton vasalli.¹⁴ Tällan pahensi se, että Egypti ja Tshekkoslovakia olivat vain vuotta aiemmin solmineet suuren asekaupan.¹⁵

Sen jälkeen kun Egypti oli pois laskuista, siirtyi puolustusliittohankkeen painopiste Välimeren pohjoispuolelle, ja vuonna 1955 muodostettiin ns. Bagdadin Pakti (*Baghdad Pact*), johon kuului Britannian lisäksi Irak, Iran, Turkki ja Pakistan. Puolustusliiton muodostamiseen liittyviä ongelmia on kuvattu jo aiemmin. Teoriassa paktin maiden asevoimat kykenivät perustamaan 40 divisioonaa – siis enemmän kuin Neuvostoliiton arvioitiin käyttävän alueella. Todellisuus lukujen takana oli karumpi. Alueen maiden puolustusjärjestelyt olivat brittisuunnittelijoiden mukaan kehnossa kunnossa: divisioonat eivät olleet määrävahvuisia ja ne olivat puutteellisesti varustettuja, ilmapuolustusjärjestelmiä ei ollut, ilmavoimat olivat alkeellisia ja turvallisuusjärjestelyt olivat niin olemattomat, että britit olivat haluttomia aloittamaan puolustussuunnitelmien laatimisen.¹⁶ Suunnittelua vaikeutti se, että jäsenmailla oli keskinäisiä alueellisia kahnauksia ja että ne pyrkivät käyttämään erilaisia tekosyitä saadakseen taloudellista tukea itselleen.

Voidaan perustellusti kysyä, miksi Britannia sitoutui näin alkeelliseen sotilaallis-poliittiseen kyhäelmään? Tosiasiassa se ei sitoutunut. Amiraali Mountbattenille laadittu muistio paljastaa selkeästi Britannian raadolliset tavoitteet. Muistion mukaan liittouman keskeisimpänä tavoitteena oli estää Neuvostoliiton poliittinen laajentuminen paktin alueelle ja näin turvata Britannian öljynsaanti alueelta. Toisin sanoen Bagdadin pakti oli sotilaallis-poliittinen harhautus. Huijauksen välineenä britit käyttivät olematonta ydinaseahtiaan. Paktin alueen puolustaminen perustui siis Britannian ydinaseisiin, joita ei todellisuudessa ollut. Näin ollen erittäin salaisiksi leimatut laajat selvitykset ydinaseen käyttömahdollisuuksista Neuvostoliittoa vastaan olivat asiakir-

13 Lainasopimus allekirjoitettiin vasta joulukuussa vuonna 1958. Lainan suuruus oli 400 miljoonaa ruplaa. Egypti sitoutui maksamaan lainan 12 vuoden kuluessa, Goldman 1967, liite 4.

14 TNA CAB 158/23, JIC (56) 20, 4 April 1956, "Factors Affecting Egypt's Policy in the Middle East and North Africa"

15 Ginat 1993, 215–216 ja Zolotarev 2000, 172 and 303n. Zolotarevin mukaan kaupan arvo oli noin 250 miljoonaa dollaria ja siihen sisältyi muun muassa 230 taistelupanssarivaunun, 100 rynnäkkötykin, 200 panssaroidun miehistönkuljetusajoneuvon, 500 kenttätykin, 120 MIG-15-hävittäjän ja 50 IL-28-pommikoneen toimitukset.

16 TNA DEFE 6/35, JP (56) 113, 14 July 1956, "The Baghdad Pact, Interim Capabilities Plan" ja DEFE 6/35 JP (56) 83, 20 April 1956, "The Baghdad Pact, Defence of the Baghdad Pact in Global War".

joja vailla sisältöä, koska todellista iskukykyä ennen vuotta 1959 ei tulisi olemaan.¹⁷

4 Valmiussuunnitelmat

“We consider, however, that it would be prudent, and in the long term economical, to be able to deploy overwhelming force from the outset.”¹⁸

Koska Britannialla oli runsaasti poliittis-taloudellisia etuja valvottavanaan Lähi-idässä, oli sillä runsaasti erilaisia valmiussuunnitelmia alueelle. Suezin kriisiä silmälläpitäen tärkein on vain kuukautta ennen kanavan kansallistamista laadittu suunnitelma, tai pikemminkin konseptio, *The Limited War*. Yhteisoperaatioiden suunnitteluesikunnan – Joint Planning Staff – laatiman asiakirjan lähtökohtana oli tilanne, jonka mukaan Egypti oli ottanut Suezin kanavan haltuunsa. Kanavan takaisinvaltaamiseksi Britannia toteuttaisi viisi vaihetta käsittävän operaation. Vaiheet olivat

1. Egyptin ilmavoimien lamauttaminen
2. Egyptin merivoimien tuhoaminen ja merisaarto
3. Yhden tai kahden maihinnousualueen haltuunotto
4. Egyptin maavoimien tuhoaminen
5. Kanava-alueen miehittäminen.¹⁹

Suunnitelma sisälsi kaksi vaihtoehtoa: ydinasein toteutettavan ja ilman ydinaseita toteutettavan hyökkäyksen. Suunnitteluesikunnan näkemyksen mukaan rajoitetulla ydinaseiden käytöllä saavutettaisiin sotilaallisesti hyviä tuloksia, koska Egyptin ilmavoimat kyettäisiin lamauttamaan muutamalla pommilla. Toisaalta suunnitteluesikunta tiedosti ydinaseen käyttöön liittyvät poliittiset rajoitteet.

Operaation suunnittelun lähtökohtana oli Britannian maihinnousudoktriinin kulmakivi: selkeän ylivoiman saavuttaminen maihinnousualueella. Laivasto-osastoon suunniteltiin kuuluvan muun muassa kolme tukialusryhmää sekä kaikki käytettävissä oleva maihinnousualuskalusto. Maihinnousualueeksi suunniteltiin Port Saidia. Samanaikaisesti kun Port Saidiin noustaisiin maihin, ottaisi pääosa käytettävissä olevasta maahanlaskuprikaatista haltuun jonkun kanava-alueen reunamilla olevista suureta lentotukikohdista. Tämän jälkeen osia jalkaväkidivisioonasta kuljetettaisiin

17 TNA DEFE 6/34, JP (56) 10, 15 January, “Baghdad Pact–Background Brief”. Britannian ydinasevoiman tarkasta laadusta ja määrästä on käytettävissä olevan lähdeaineiston perusteella vaikea muodostaa luotettavaa kokonaiskuva. Todennäköisesti Britannian käytössä oli muutamia kymmeniä ydinpommeja. Tähän viittaa Suezin kriisin alussa kirjoitettu lyhyt asiakirjaluonnos, jonka mukaan toimintaan Lähi-idässä oli käytössä 31 erikoisasetta (Special Weapons), jotka kuitenkin olivat räjähdysvoimaltaan 10 kilotonnia, TNA AIR 19/859, päivämätön asiakirja (laadittu todennäköisesti elokuun 1. viikolla 1956), “Forces Available for Operations in the M.E.A.F”.

18 TNA DEFE 6/36, JP (56) 125, 18 July 1956, “Forces for Limited War”.

19 TNA DEFE 6/36, JP (56) 115, 26 June 1956, “Limited War”.

ilmasillanpäähän kanavan yli kulkevien siltojen ja lossien valtaamiseksi. Kun Port Said ja kanava-alueen avainkohteet olisivat brittijoukkojen hallussa, kuljetettaisiin kaksi divisioonaa käsittävä miehitysjoukko alueelle. Koko operaation arvioitiin kestävän puoli vuotta, miehityksen kenties vielä kauemmin.²⁰

Joint Planning Staff:n laatima suunnitelma perustui realismiin. Britannialla ei ollut Lähi-idässä, sen paremmin kuin Brittein saarilla, operaatiokykyisiä yhtymiä nopean intervention toteuttamiseksi. Vahvennetusta 3. Jalkaväkidivisioonasta koostuva strateginen reservi (*strategic reserve*) oli vielä lapsenkengissä. Siltä puuttui niin henkilöitä kuin sotavarustustakin, ja koulutus oli vasta alkuvaiheissa.²¹ Kuninkaallisten ilmavoimien kuljetuslennosto (*Transport Command*) kärsi samanlaisista ongelmista. Sen käytössä oli ainoastaan viitisenkymmentä pitkän matkan kuljetuskonetta. Tilanetta tosin kohensi se, että siviilioperaattoreilta oli vuokrattavissa kuljetuskalustoa.²²

Kuninkaallisen laivaston maihinnousukyky oli romahtanut maailmansotaa seuranneen vuosikymmenen aikana. Käytössä oli ainoastaan puolen tusinaa Maltalle sijoitettuja maihinnousualuksia, joiden kuljetuskyky rajoittui kevyesti varustettuun merijalkaväkipataljoonaan.²³ Reservissä oli tosin kymmeniä aluksia, mutta niiden käyttöönoton arvioitiin vievän aikaa muutamista viikoista aina useisiin kuukausiin.²⁴

Välimeren ja Lähi-idän alueelle sijoitetut joukot olivat hajallaan. Laivaston päätukikohta sijaitsi Maltalla. Pääosa Lähi-idän maavoimien joukoista (*Middle East Land Forces*) sijaitsi Kyproksella. Saarella oli kaikkiaan 11 pataljoonaa sekä runsaasti aselajijoukkoja, mutta ne olivat sitoutuneet, ja myös varustettu, vastasissitoimintaan saaren itsenäisyyttä vaativan EOKA:n kanssa.²⁵ Britannialla oli ainoastaan yksi yhtymä alueella: 10. Panssaridivisioona. Todellisuudessa sekään ei ollut käytettävissä yhtymänä. Divisioonan joukkoyksiköt olivat hajasijoitettuna Libyassa, sen panssaritiedustelurykmentti oli Kyproksella ja kolmas panssarivaunurykmentti Jordaniassa.²⁶ Edellä esitetyn perusteella voidaan perustellusti todeta, että Britannialla ei ollut Välimeren alueella maavoimien joukkoja, jotka olisivat kyenneet tavanomaisiin sotatoimiin ilman merkittäviä huollollisia ja koulutuksellisia valmisteluja.

20 Ibid.

21 TNA WO 288/75, Major General Churchers's "Report on Operation Musketeer", 15 January 1957.

22 TNA DEFE 5/70, COS (56) 283, 24 July 1956, "The Long Range Air Transport Force"; Wynn 1996, 96 ja AIR 8/2081, Royal Air Force Operational Commands, "Order of Battle as of 1 December 1956.

23 TNA ADM 205/120, "Brief for the First Sea Lord for meeting with the French Chief of Naval Staff", 29 July 1956.

24 TNA ADM 187/170, Admiralty, Operations Division, "Pink List", 8 May 1956.

25 TNA DEFE 5/70, COS (56) 285, 25 July 1956, "Force Requirements in the Middle East".

26 TNA WO 288/131, "10 Armoured Division Historical Report 1 July 56–31 December 56", 28 February 1957.

Puolustushaaroista kuninkaalliset ilmavoimat oli parhaiten valmistautunut tehtäväänsä. Sen laivueet olivat pääosin Kyproksella ja Maltalla. Lisäksi ilmavoimilla oli kaksi valmiussuunnitelmaa, Alacrity ja Quickfire, alueen ilmavoimien vahventamiseksi.

5 Taktinen doktriini – toisen maailmansodan perintö

“Fools never learn from experience; most men learn from their experience; Successful men from the experience of others”²⁷

Toisin kuin tällä hetkellä, ei Britannian asevoimilla ollut 1950-luvun puolessa välissä yhteistä joint-doktriinia. Kullakin puolustushaaralla oli oma doktriiniinsa tai doktriinin statuksen omaavat peruseriaatteet, joiden mukaan puolustushaara valmistautui toimimaan. Huolimatta yksittäisistä merkittävistä sotataidollisista ajattelijoista kuten Basil Liddell-Hart tai J.F.C. Fuller Britannian asevoimat välttivät asioiden teoretisointia. Tavanomaisten asevoimien kehittäminen perustui suurelta osin vielä toisen maailmansodan kokemuksiin, vaikka ydinaseet olivat ainakin näennäisesti mullistamassa taistelulentän kuvaa.

Manual of Combined Operations sisälsi sotakokemukset, jotka oli päätetty sisällyttää maihinnousudoktriiniin. Keskeisin peruseriaate oli riittävän ylivoiman saavuttaminen sen jälkeen kun meren- ja ilmanherrsuus – operaation perusedellytykset – oli ensin luotu. Ohjesäännön mukaan maihinnousevan joukon oli oltava selkeästi voimakkaampi kuin puolustajan. Mikäli tämä ei ollut mahdollista, jäi jäljelle kolme vaihtoehtoa: puolustajan kuluttaminen ennen hyökkäystä, strategisen yllätysmomentin hankkiminen tai joko muuttaa suunnitelmaa tai hylätä se kokonaan.²⁸ Maihinnousuoperaatio luokiteltiin operaatioksi, joka ei voisi epäonnistua. Näin ollen operaatioon kerättäisiin riittävästi joukkoja ja tulivoimaa, jotta operaatio onnistuisi varmasti. Logiikka heijastaa osuvasti aikakauden brittiläistä sotataidollista ajattelua, joka itse asiassa on tyypillistä edelleen suurvaltojen ajattelulle. Havainto on sikäli mielenkiintoinen, että meilläkin käyttöön otetun operatiivisen suunnitteluprosessin (FINGOP) historiallisena taustatekijänä on edellä esitetty suurvallan ajatusmaailma.

On huomattava, että yleensä maihinnousu oli (on) vain väline, joka mahdollistaa ratkaisuun tähtäävät maaoperaatiot. Brittiläinen maihinnousudoktriini painotti nopeaa murtautumista sillanpäästä, jotta taistelut eivät jumittuisi sillanpään alueelle, kuten kovin usein toisen maailmansodan aikana oli tapahtunut.²⁹ Itse maasotatoi-

27 The Naval War Manual 1958, 1 ja The Conduct of War 1950, ii.

28 The Manual of Combined Operations 1950, 17.

29 Ibid., 18–19.

mien toteutusta leimasi kulutussodankäynnin korostaminen ja vastustajan tuhoaminen taistelukentällä. Maavoimien doktriini painotti liikkuvia sotateoimia (*mobile operations*), joiden päämäärä oli vastustajan tuhoaminen. Liikkuvaa sodankäyntiä ei tule sekoittaa liikesodankäyntiin (*manoeuvre warfare*), jonka päämääränä on saattaa liikkeen avulla vastustaja asetelmaan, jossa se on kykenemätön jatkamaan vastarintaa. Vaikka britit ainakin osin tiedostivat saksalaisten sotataidollisen ylivoiman toisen maailmansodan taistelukentillä, eivät he muuttaneet sotataidollisen ajattelunsa peruselementtejä ennen 1980-lukua. Näin ollen tulivoiman määrätietoinen korostaminen kuului 1950-luvulla keskeisenä osana maavoimien perusperiaatteisiin, ja kenttätukiryhmien ohjesäännöt painottivat edelleen voimakkaiden tulivalmisteluiden merkitystä.³⁰ Voimakas tulenkäyttö ja moottoroitujen joukkojen liike edellyttivät keskitettyä huolto- ja kuljetusjärjestelmää. Huollon ja kuljetusten korostaminen olivat doktriinille tyypillisiä osatekijöitä.³¹ Kaikki edellä mainittu edellytti huolellisia valmisteluja. Toisen maailmansodan kokemusten mukaan laajojen maihinnousu- tai maaoperaatioiden valmistelu edellytti kuukausien ponnisteluja.³²

Koska ilmavoimat olivat keskeisessä asemassa brittien operatiivisissa suunnitelmissa, on tarkoituksenmukaista käsitellä tarkastella lyhyesti myös kuninkaallisten ilmavoimien doktriinia. Se perustui näkemykseen, jonka mukaan vastustajan sotapotentiaali oli kokonaisuus, joka muodostui useista tekijöistä. Näitä tekijöitä olivat muun muassa teollisuus, väestö, asevoimat ja moraalit. Koska nämä tekijät sijaitsivat fyysisesti vihollisen alueella, tuli johtopäätökseksi se, että ilmasotateoimet on vietävä vastustajan alueelle. Työvälineenä tähän olivat strategiset pommitukset.³³ Toisen maailmansodan kokemusten mukaan parhaat tulokset Saksaa pommitettaessa saatiin, kun pommitukset kohdistettiin vastustajan öljyn tuotantolaitoksia ja varastointia sekä liikenneyhteyksiä vastaan.³⁴ Huomiot siirtyvät sellaisinaan myös 1950-luvun doktriiniin.³⁵ Ongelmallisemmaksi muodostui vastustajan moraalisiin taistelutahtoon vaikuttaminen. Ainakaan aluepommituksilla Saksaa vastaan ei ollut saatu aikaan haluttua tulosta.³⁶

-
- 30 Eri tulimuodoissa ammuttavista laukausmääristä ks. esim, *Artillery in Battle. Organization, Command and Employment 1948*, 57–58.
 31 *Warfare in Undeveloped Countries, Part 1 – Desert Warfare*, 27–28.
 32 *History of the Second World War. The Mediterranean and the Middle East 1966*, 1 ja Carter & Kann, 1961, 156.
 33 *Royal Air Force Manual 1950*, esipuhe.
 34 Cox 1998, 166–167.
 35 *Royal Air Force Manual 1950*, 28–30.
 36 Hastings 1992, 349.

6 Maihinnousu Alexandriaan

Vaikka Britannian tiedusteluelimet arvioivat Suezin kanavan kansallistamisen mahdolliseksi, onnistui Egyptin presidentti Gamal Abdel Nasser salaamaan aikeensa hyvin ja hänen 27. heinäkuuta julistamansa kansallistamispäätös oli järkytys Britannian ja Ranskan hallituksille. Britannian tiedustelupalvelu oli ilmeisesti jo jonkin aikaa pystynyt tulkitsemaan Egyptin Lontoon lähetystön salakielisanomia. Tästä huolimatta ei varoitusta ainakaan tästä tietolähteestä saatu.³⁷

Brittien ensimmäinen suunnitelma kanava-alueen valtaamiseksi perustui edellisessä luvussa esitettyyn konseptioon. Se laadittiin muutaman vuorokauden kuluessa kanavan kansallistamisesta. Väitteet, joiden mukaan Britannialla olisi ollut realistia mahdollisuuksia toteuttaa salamaoperaatio, ovat vailla perustaa. Usean, kohtuullisen hyvin varustetun egyptiläisdivisioonan lyöminen pienellä interventiojoukolla ei olisi ollut toteuttamiskelpoinen suunnitelma, eikä voimassa olevien doktriinien mukainen. Siirtomaahistoriaa olivat ne ajat, jolloin Egypti lannistettiin muutaman pataljoonan suuruisella rangaistusretkikunnalla ja parilla tykkiveneellä.

Elokuun alkupäivinä laaditun ensimmäinen suunnitelman keskeisimmät vaiheet olivat

1. Merisaarto ja ilmaiskut
2. Maihinnousu kanavan pohjoispäässä sijaitsevaan Port Saidin kaupunkiin
3. Kanavan miehittäminen.
4. Maihinnousu arvioitiin voivan toteuttaa 42 vuorokauden kuluessa käskystä.³⁸

Suunnitelman kirjaimellisena pullonkaulana oli kymmenien kilometrien pituisen pengertien päässä sijaitseva Port Said. Sen satamakapasiteetti ei mahdollistanut rahatialusten nopeaa purkamista, joka oli edellytys nopealle murtautumiselle sillanpäästä. Tämän ymmärtää hyvin kun tarkastelee asiaa huollon kannalta. Pelkästään brittijoukkojen määrän arvioitiin nousevan miltei 80 000 mieheen ja 11 000 ajoneuvoon. Lisäksi 30 vuorokauden operaatioon arvioitiin tarvittavan 120 000 tonnia materiaalia.³⁹ Toisen maailmansodan aikana briteillä oli ollut runsaasti erikoiskalustoa, joka oli mahdollistanut joukkojen kuljetukset ja täydennyskuljetukset suoraan maihinnousurannoille. Tätä kalustoa ei enää ollut, vaan käyttöön oli saatava riittävän purkukapasiteetin omaava satama. Tämän johdosta operaation johtoon määrätty puolustushaarakomentajat esitti-

37 Dorrill 2000, 623 ja Wright 1987, 84–85.

38 TNA DEFE 4/89, JP (56) 134, 29 July 1956, "Availability of Forces for Action Against Egypt" ja DEFE 6/37, JP (56) 135, 31 July 1956, "Action Against Egypt, Outline Plan".

39 NA WO 32/16320, War Office, QM (3), 17 August 1956, "Shipping Requirements up to D-30" and War Office, LM to 1216/2/Q(ops), 17 August 1956, "Maintenance Plan for Operation Musketeer".

vät maihinnousalueen siirtämistä Alexandriaan, jonka satama oli merkittävästi suorituskykyisempi kuin Port Saidin.

Operaatioajatus Alexandriaan tehtävässä maihinnousussa noudatteli sekin alkuperäistä suunnitelmaa melko tarkasti. Se käsitti viisi vaihetta:

1. Hyökkäysjoukkojen keskityskuljetukset hyökkäyksen lähtöalueille, koulutus ja huollolliset valmistelut
2. Ilmapommitukset
3. Maihinnousu Alexandriaan ja sen länsipuolelle
4. Sillanpään laajentaminen
5. Murtautumisen sillanpäästä ja maaoperaation käynnistäminen kohti Kairoa.⁴⁰

Ilmapommitusten päämääränä oli ennen kaikkea Egyptin ilmavoimien lamauttaminen, jonka operaation ilmakomentaja, ilmamarsalkka Denis Barnett arvioi kestävän 2–3 vuorokautta. Keskeisin ilmavoimien toimintaa rajoittava tekijä oli tukeutumisalueiden vähyys. Käytössä olivat 2–3 tukialusta, kaksi lentokenttää Kyproksella ja kaksi Maltan saarella. Muut lähialueen tukikohdat, esimerkiksi Libyassa olevat, eivät olleet poliittisten rajoitteiden johdosta käytössä. Tämä oli keskeisin syy siihen, että ilmakomentaja hylkäsi ajatuksen yhdestä keskitetystä, juuri maihinnousua ennen toteutetusta ilma-iskusta Egyptin ilmavoimia vastaan.⁴¹

Vaihe C:n suunniteltiin alkavan erikoisjoukkojen iskulla, jonka päämääränä oli irtottaa satamaa sulkevat sulkupuomit. Brittien maihinnousuosaston suunniteltiin nousevan maihin suoraan satamaan. Samanaikaisesti ranskalainen maihinnousuosaston piti nousta maihin Alexandrian itäpuolelle sekä vallata Dikheilan lentokenttä.⁴² Maihinnousuun liittyisi sekä brittien että ranskalaisten maahanlaskut, joiden päämäärä oli suojata maihinnousualue Kairoon johtavan valtatie suunnassa. Voimakas laivas-totulivalmistelu ja ilmahyökkäykset kuuluivat keskeisenä osana suunnitelmaan.⁴³

Maihinnousua seuraisi noin viikon mittainen vaihe, jonka aikana päävoima, 3 Jalkaväkidivisioona, kaksi panssarirykmenttiä ja maahanlaskuprikaati, kuljettaisiin maihin ja se ryhmittäisiin muutaman kymmenen kilometrin päähän Alexandrian eteläpuolelle Kairoon johtavan tien varrelle.⁴⁴ Tästä alkavan maaoperaation yksityiskoh-

40 TNA ADM 116/6135, Office of the Allied Force Commanders, 18 August 1956, "Combined Operational Instruction" ja WO 288/91, HQ Allied Task Force, 29 August 1956, "Allied Land Force Operation Order No 1".

41 Imperial War Museum (IWM), Department of Books and Documents, Papers of Air Chief Marshall Sir Denis Barnett (96/10/1), Barnett to the COS-Committee, 9 August 1956.

42 TNA ADM 205/147, Office of the Naval Force Commander, 1 September 1956, "Operation Musketeer, Naval Operation Order (OMNO). WO 288/91, Headquarters Allied Task Force, 29 August 1956, "Allied Land Force Operation Order No 1".

43 TNA WO 288/91, Headquarters Allied Task Force, 29 August 1956, "Allied Land Force Operation Order No 1".

44 Ibid.

dat eivät ole tiedossa, niitä tuskin suunniteltiin. Perusajatuksena oli edetä Kairon länsipuolelle, jossa käytäisiin sodan ratkaisutaistelu. Samanaikaisesti ranskalainen 10. Laskuvarjodivisioona valtaisi lentokentän Kairon läheisyydestä täydennys- ja evakuointilentoja varten sekä ottaisi haltuun Niilin ylityspaikkoja. Tätä seuraisi uuden yhtymän hyökkäys useaa reittiä itse kanava-alueelle.⁴⁵

Pääministeri Anthony Edenin sotakabinetin – *Egypt Committee* – hyväksyi suunnitelman. Se palveli hyvin poliittista päämäärää, joka vielä suunnittelun tässä vaiheessa oli Egyptin presidentin sekä hänen hallintonsa kaataminen. Pelkän kanavan haltuunoton ei arveltu ratkaisevan tilannetta, vaan vallan oli vaihduttava pysyväsi. Tunkeutumalla Kairon esikaupunkeihin tai tarvittaessa Kairoon, brittiläis-ranskalaisten joukot uhkaisivat Egyptin valtakeskusta.⁴⁶

7 Musketeer Revise – suunnitelma muuttuu täysin

*“I understand that the idea originated from the Chief of Air Staff, who was also the Chairman of the Chiefs of Staff Committee and a protagonist of the ‘victory through air power’ theory”.*⁴⁷

Suunnitelman suurin heikkous oli sen ajallinen joustamattomuus. Joukkojen merikuljetukset, pommituslennoston siirtolennot ja alusten pakko-otot oli pakko aloittaa viimeistään kahta viikkoa. Tämän johdosta koko operaation komentajaksi määrätty kenraali Charles Keightley suhtautui suunnitelmaan kriittisesti. Hän ei ollut osallistunut ensimmäisten suunnitelmien laatimiseen, koska hänet oli nimetty komentajaksi vasta sen jälkeen kun asia oli jo käsitelty sotakabinetissa. Tämä oli alkeellinen virhe, josta koitui suuri määrä ylimääräistä työtä. Etenkin, kun maavoimien doktriini korosti komentajan merkitystä ja komentajan osuutta operaatioita suunniteltaessa.⁴⁸

Kenraali Keightley esitti ensi kerran ajatuksiaan uudesta konseptiosta jo elokuun puolella välissä, mutta veti pois esityksensä ennen kuin se esiteltiin puolustushaarakomentajien neuvostossa. Keightleyn toiminta-ajatuksen mukaan operaation tuli perustua ensisijaisesti ilmavoimien offensiiviseen käyttöön. Egyptin öljynjakelun ja liikenneyhteyksien tuhoaminen ilmasta käsin kääntäisi kansan lopulta hallitsijoitaan vastaan. Näin ollen massiiviseen tulivalmisteluun perustuva maihinnousu, joka aiheuttaisi vääjäämättä suuret siviilitappiot, ei olisi välttämätön vaan kanava-alue voitai-

45 TNA ADM 116/6135, Office of the Allied Force Commanders, 18 August 1956, “Combined Operational Instruction”.

46 NA CAB 134/1216, EC (56) 11th Meeting, 7 August 1956 ja EC (56) 8, 7 August 1956, “Action Against Egypt”, a note by the Chancellor of the Exchequer.

47 Beaufre 1969, 55.

48 Conduct of War 1950, 6–7.

siin miehittää pienin joukoin, jopa rauhanomaisesti.⁴⁹ Ajatus vihollisen lannistamisesta ilmasta käsin ei ollut uusi. Analogia toisen maailmansodan pommitusraportteihin on selvä. Kuten aiemmin todettiin, öljyntuotantoa ja liikenneyhteyksiä vastaan tehdyt pommitukset olivat olleet tehokkaita.

Täysin uusi konseptio herätti ristiriitaisia ajatuksia. Kritiikki, joka jatkui operaation toteuttamiseen saakka, perustui kolmeen seikkaan:

- Miten oli luotettavasti arvioitavissa, että egyptiläisten vastarintatahto murtuisi ja he nousisivat Nasseria vastaan?
- Kuinka kauan Egyptiä täytyisi pommittaa, jotta egyptiläisten henkinen kipukynnys ylittyisi?
- Kestäisikö Britannian ja Ranskan poliittisen johdon poliittinen tahto sitä, että yleinen mielipide vastustaisi Yhdistyneiden Kansakuntien jäsenvaltion pommittamista kivikaudelle?

Kritiikistä huolimatta uusi konseptio hyväksyttiin. Sitä tukivat ainakin puolustushaaraneuvoston puheenjohtaja ilmamarsalkka William Dickson, ilmavoimien komentaja ilmamarsalkka Dermont Boyle ja kriittisesti voimankäyttöön suhtautunut puolustusministeri Walter Moncton. Sen sijaan pääministeri Edenille suunnitelman muuttuminen oli epämiellyttävä yllätys. Edenin biografian kirjoittajan mukaan pääministeri oli häkeltynyt uudesta suunnitelmasta. Rhodes Jamesin mukaan päättäväisempi puolustusministeri olisi estänyt suunnitelman uusimisen.⁵⁰

Pommituskonseptio perustui siis oletukseen, että egyptiläisten moraalilla romahtaisi. Mutta miten arvioida sen egyptiläisten taistelutahdon kestävyyttä luotettavasti? Tähän kysymykseen ei ollut yksiselitteistä vastausta. Britannian tiedustelujärjestelmä, jonka olisi pitänyt tuottaa vastaus tähän kysymykseen, ei ollut täysin tehtäviensä tasalla. Puolustushaarojen tiedusteluelinten näkemykset egyptiläisten vastarintatahdosta eivät olleet yhdenmukaisia, joskin pääosin egyptiläiset arvioitiin melko kevyen luokan vastustajiksi.⁵¹ Huomiota herättää se, että tiedustelutoimintaa koordinoiva tiedustelukomitea (*Joint Intelligence Committee*) ei teettänyt asiasta katsauksia vaan se tuotti kriisin aikana merkille pantavan vähän raportteja, vaikka komiteaan kuuluivat kaikkien eri tiedusteluelinten johtajat.⁵²

49 TNA DEFE 11/138, General Keightley's message to Chairman of the COS-Committee, CIC/59335, 19 August 1956.

50 James 1986, 508–509.

51 TNA ADM 116/6137, The Director of Naval Intelligence to the First Sea Lord, 25 September 1956 ja WO 288/98, G (Int) HQ 2 Corps, 1215/3, 19 August 1956, "An Estimation of Probable Egyptian Reactions to Present Threat".

52 Tiedustelukomitean kokoonpanosta ks., TNA CAB 158/ 30, JIC (57) 123, 29 November 1957, "History of the Joint Intelligence Committee"

Tiedustelun järjestelyjä kritisoitiin voimakkein äänenpainoin kriisin jälkeen. Kritiikki kohdistui sekä tiedusteluorganisaatioon että tiedon kulkuun.⁵³ Äärilaitaa kuvastaneen psykologisen sodankäynnin suunnittelusta vastanneen komitean puheenjohtajan, Douglas Dodds-Parkerin lausunto. Sen mukaan komitea ei saanut mitään konkreettista aikaiseksi, koska hän ei saanut relevanttia tiedustelutietoa juuri lainkaan. Dodds-Parkerin syyttävä sormi osoitti ulkoministeriön alivaltiosihteerin Patrick Deania, joka oli myös tiedustelukomitean puheenjohtaja.⁵⁴ Todisteet viittaavat äärimmäisyyteen vietyyn salaamiseen, joka vaikeutti niin poliittista kuin sotilaallista toimintaa. Ilmiölle on luonnollinen selitys. Britannian tiedustelupalveluita vavisuttanut Donald McLeannin ja Guy Burgessin loikkaus Neuvostoliittoon vuonna 1951 oli vielä tuoreessa muistissa. Suezin kriisin tiedusteluhistoriaan kenties parhaiten perehtyneen tutkijan, Scott Lucasin näkemys asioiden tilasta on vielä synkempi. Hänen mukaansa Britannian ulkomaantiedustelu, MI6, kulki omia polkujaan ulkoministeriössä, eikä ollut kunnolla kenenkään ohjauksessa. Lucasin väite voi olla kärjistetty. Toisaalta, kuten tuorempien kriisien yhteydessä olemme havainneet, tietolähteiden äärimmäinen salaaminen mahdollistaa tiedustelutiedon käyttämisen omiin tarkoituksiinsa.

8 Ilmapommitukset ja psykologiset operaatiot

”An air offensive combined with a carefully directed psychological campaign...”⁵⁵

Kenraali Keightleyn konseptio käsitti kolme vaihetta

1. Egyptin ilmavoimien lamauttaminen
2. Strategiset ilmapommitukset, joihin yhdistetään psykologiset operaatiot
3. Kanava-alueen miehittäminen⁵⁶

Yltiöoptimistinen konseptio sodan voittamisesta ilmavoimilla alkoi vesittyä pian sen julkaisemisen jälkeen. Perusteluista huolimatta Keightleyn alaiset puolustushaarakomentajat eivät olleet yhtä optimistia pommitusten tulosten suhteen kuin esimiehensä. Näin ollen maihinnousu liitettiin suunnitelmaan. Se tuli sisältämään kaksi vaihtoehtoa. Vaihtoehto A perustui oletukseen, jonka mukaan egyptiläisten vastarin-

53 TNA ADM 116/6209, “Naval Report on Operation Musketeer”, 15 February 1957, 195–197 ja WO 288/78 “2 Corps Commander’s Report”, Annex 1, Report 3 (GS Intelligence) 1 February 1957.

54 Liddell Hart Centre for Military Archives (LCMA), Suez Oral History Project, SUEZOHP 6, Sir Douglas Dodds-Parkerin haastattelu.

55 TNA WO 288/91, “Allied Land Forces Operation Order 3”, 11 October 1956.

56 TNA DEFE 11/138, “Alternative to Musketeer”, a note by General Charles Keightley, 9 September 1956.

tatahto murtuisi ilmapommitusten seurauksena. Tällöin kanava-alue miehittäisiin Kyproksen tukikohdista lähetettävillä maahanlaskujoukoilla sekä nopein kuljetusaluksin kuljetettavilla miehitysjoukoilla. Vaihtoehto B perustui oletukseen, jonka mukaan egyptiläisten vastarinta jatkuisi. Tällöin vaihtoehdoksi jäisi perinteisen maihinnousun toteuttaminen Port Saidin alueelle.⁵⁷

Ilmaoffensiivi perustui siis Egyptin vastarintatahdon kannalta keskeisiin maalien tuhoamiseen. Taloustiedusteluun erikoistuneen *Joint Intelligence Bureau*n mukaan Egyptin öljyntuotanto ja varastojärjestelmä oli kohtuullisen helposti tuhottavissa. Mikäli suurimmat varastoalueet Suezissa, Port Saidissa, Aleksandriassa ja Kairossa onnistuttaisiin tuhoamaan, jäisi Egyptiin öljyvarastoja ainoastaan 1–5 viikon toimintaa varten. Ilmahyökkäysten kohdistaminen myös öljykuljetuksia vastaan parantaisi tulosta.⁵⁸ Toinen keskeinen maalikategoria muodostui liikenneyhteyksistä. Britit tunsivat Egyptin liikenteellisen infrastruktuurin tarkasti, olivathan he itse sen osin rakentaneet. Egyptin liikenne- ja kuljetusjärjestelmä rakentui rautateiden varaan. *Joint Intelligence Bureau*an arvion mukaan hyökkäykset rautateitä vastaan, erityisesti rautatiesiltoja vastaan, lamauttaisivat henkilö- ja rahtiliikenteen lähes täysin.⁵⁹ Yksityiskohtaista maalien valintaa varten perustettiin erillinen maalitusryhmä (*Targets Committee*), jonka puheenjohtajana toimi operaation komentaja, kenraali Keightley.

Ilmaoffensiivi vesittyi kuitenkin osin jo suunnitteluvaiheen kuluessa. Syyskuun puolessa välissä tuhottavien siltojen määrä oli pudonnut kahdestakymmenestä kahdeksaan. Kuukautta myöhemmin tuhottavia siltoja oli vain kaksi, ja nekin lopulta säästettiin. Maaliluettelon karsimiseen lienee useita syitä. Ensinnäkin, siltojen jälleenrakentaminen olisi ollut valtava tehtävä. Toiseksi, brittiläis-ranskalaiset maajoukot olisivat voineet itse joutua vaikeuksiin maahyökkäyksen aikana, mikäli keskeisiä ylimenopaikkoja olisi tuhottu. Kolmanneksi, siltojen tuhoaminen ilmapommituksin ennen täsmäaseiden aikakautta oli vaikeaa. Kuninkaallisten ilmavoimien laskelmien mukaan 11 sillan tuhoaminen olisi edellyttänyt ainakin 500 konesuoritusta. Tarvittavien konesuoritusten määrä oli suoraan verrannollinen pommitustarkkuuteen. Mikäli pommien hajonta kasvaisi laskelmissa käytetystä sadasta metristä kahteen sataan metriin, konesuoritusten määrä nelinkertaistuisi.⁶⁰

57 TNA ADM 205/132, "Operation Musketeer Revise – Appreciation and Outline Plan" by the Task Force Commanders on 14 September 1956.

58 TNA WO 288/162, Joint Intelligence Bureau, 8 September 1956, "Vulnerability of Egyptian Oil" ja Joint Intelligence Bureau, 22 August 1956, Egypt: A Short Economic Survey.

59 TNA WO 288/162, Joint Intelligence Bureau, 8 September 1956, "The Vulnerability of Egypt's Transportation System".

60 TNA AIR 20/10217, An appreciation by the Ops (Bomber) 3, 11 October 1956. Kriisin aikaiset pommituslennot osoittivat arviot realistisiksi. Pommitustarkkuus oli parhaimmillaan 100–200 metriä, 300–400 metrin hajonta oli tavanomainen, AIR 14/4441, Bomber Command, Operational Research Branch, Report number 355: "Bombing and Ground Attack Operations During Operation Musketeer".

Nasser käytti Radio Kairoa aktiivisesti propagandansa levitysvälineenä. Britit tiedostivat tämän, ja näin ollen he arvioivat Radio Kairon tuhoamisen ensiarvoisen tärkeäksi. Tuhoamisella saavutettaisiin useita etuja. Egyptiläisten tiedottaminen sekä propagandan välittäminen vaikeutuisivat. Tämän lisäksi britit saisivat mahdollisuuden tunkeutua omalla propagandallaan radioaalloille vapaasti.⁶¹

PÄIVÄ	MAALIKATEGORIA	HUOM
D – D+1	Lentokentät Radio Kairo Valmistellut alusupotteet (2) Egyptin laivasto	
D+2	Lentokentät Maavoimien joukot (3) Radio Kairo (3) Öljyvarastot (17) Liikenneyhteydet (2)	Tarvittaessa
D+3	Lentokentät Eri sotilaskohteet(4) Öljyvarastot (26) Rannikkopuolustus	Tarvittaessa

Kuva 1: Maalikategoriat

Alkuperäisen suunnitelman mukaan ilmapommitukset tuli koordinoita huolellisesti valmisteltujen psykologisten operaatioiden kanssa. Tosiasiassa britit olivat huonosti valmistautuneita tämänkin osa-alueen toteuttamiseen. Toisen maailmansodan aikana hankittu kovalla työllä hankittu tietotaito oli osin menetetty. Strategisen tason propagandaa ohjaavaa johtoporrasta, *Political Warfare Executive (PWE)*, oli lakkautettu sodan päättyessä. Vaikka vastavallankumouksellisia psykologisia operaatioita oli toteutettu siirtomaissa, ei asevoimien kokoonpanoon kuulunut vakinaista tehtävään koulutettua ja varustettua psykologisen sodankäynnin yksikköä. Valmistelujen vaatimatonta tasoa kuvaa se, että Malajalle kootun *ad hoc* yksikön kokoaminen oli kestänyt lähes kaksi vuotta.⁶² Lisäksi suuri osa käytössä olevasta kalustosta, muun muassa kovaääniskoneet, olivat huonossa kunnossa.⁶³

Psykologista sodankäyntiä koordinoimaan perustettiin puheenjohtajansa nimeä kantava, ns. Dodds-Parkerin komitea. Siihen koottiin toinen toistaan kokeneempia psykologisen sodankäynnin ja erikoisoperaatioiden asiantuntijoita, jotka olivat hank-

61 TNA AIR 20/9554, Headquarters Air Task Force, October 1956, "Overall Winter Air Plan for Operation Musketeer, Annex H" and AIR 20/9583, the War Office, SD 12, 24 September 1956, "Operation Musketeer: Outline of Air Plan".

62 TNA, FO 1110/875, PSW (56) Note 4 A, 26 June 1956.

63 TNA 20/10128, HQ FEAF to Air Ministry, 1 September 1956 and Air Commodore K.J McIntyre to Chief Air Marshall R Ivelaw-Chapman (Vice-Chief of the Air Staff), 24 August 1956.

kineet kannuksensa toisen maailmansodan aikana.⁶⁴ Pari kuukautta kestäneen työskentelyn jälkeen komitea jätti loppuraporttinsa. Sen mukaan propagandan kärki tuli suunnata Nasserin radikaalia ajatusmaailmaa vastaan, koska arabivaltioiden johtajien maailmankuva oli lopulta konservatiivinen. Idea oli siis hajottaa ja hallita heterogeenista arabimaailmaa. Lisäksi Nasserin aktiivinen politiikka piti tulkita vallanhiemoksi, josta oli aiheutunut vaivaa Egyptin kansalle muun muassa talousvaikeuksien muodossa. Raportin keskeisin havainto liittyi psykologisen sodankäynnin ja politiikan väliseen suhteeseen. Raportin mukaan psykologista sodankäyntiä tuli koordinoida mahdollisemman korkeimmalla poliittisella tasolla. Tähän oli kaksi syytä. Näin psykologisen sodankäynnin valmisteluihin jäisi mahdollisimman paljon aikaa. Vielä tärkeämpää oli koordinoida psykologinen sodankäynti ja poliittiset toimenpiteet.⁶⁵ Havainto oli suoranainen piikki Edenin hallitukselle, sillä komitean raportti valmistui lokakuussa, samana päivänä, kun britit ja ranskalaiset solmivat salaisen poliittisen sopimuksen Israelin kanssa hyökkäyksen aloittamisesta. Psykologisen sodankäynnin valmistelut olivat siis noin kaksi kuukautta myöhässä.

Psykologisten operaatioiden valmistelut taktisella tasolla eivät edenneet juuri strategisen tason valmisteluita paremmin. Operaatioiden johtaja, jolla ei ollut aiempaa kokemusta psykologisesta sodankäynnistä, nimettiin vain muutamia päiviä ennen sitä, kun taktisen tason maihinnoususuunnitelmat valmistuivat.⁶⁶ Näin ollen psykologisia operaatioita ja muuta sotilaallista toimintaa ei ollut nivottu toisiinsa kuin nimellisesti. Lentolehtisten valmisteluissa oli ongelmia ja lehtisten käytön tehokkuus oli kaiken kaikkiaan kyseenalainen, sillä vain 15% Egyptin väestöstä arvioitiin lukutaitoisiksi.⁶⁷ Kovaääniskoneita ei ollut käytössä tarvittavaa määrää.

9 Kiihkeä kumppani: Ranska

*"Je me suis tout de suite élevé contre la durée de la phase dite aeropsychologique, pensant que nous ne serions jamais laissés libres defectuer une action aeriennne prolongée"*⁶⁸

Ranskalaiset olivat useassa suhteessa valmiimpia sotatoimiin kuin brittiläiset liittolaisensa. Heidän interventiojoukkojensa, 10. Laskuvarjodivisioona, suorituskyky ja

-
- 64 TNA FO 1110/880, Record of the Meeting of Mr. Dodds-Parker's Advisory Committee at 10:30 a.m., 24 August 1956.
- 65 TNA FO 1110/880, EC (56) 62, 24 October 1956, "Propaganda and Political Warfare in the Middle East." ja James Vaughan, "Cloak Without Dagger", 60–61.
- 66 TNA DEFE 13/238, Director of Forward Plans to the Minister of Defence, 17 September 1956.
- 67 TNA WO 288/38, A note on the I.C.E. meetings on 20 August, 1956.
- 68 SHD (Service Historique de la Défence) 9 U 11, Force A, Rapport sur l'opération d'Egypte, Tome I, 18, "Vastustin alusta alkaen operaation "aeropsykologisen" vaiheen pituutta, koska olisi sitä mieltä, että emme ikinä saisi toteuttaa sitä rajoituksetta".

valmius olivat merkittävästi korkeampia kuin briteillä. Kärjistäen voidaan väittää, että samanaikaisesti kun britit olivat menettäneet kykynsä laajamittaisiin maahanlaskuoperaatioihin, ranskalaiset olivat luoneet kyvyn tähän. Konseptio maahanlaskujoukkojen käytölle oli luotu Indokiinassa ja Algeriassa. Sen mukaan maahanlaskuoperaatiolle määrättiin erillinen komentaja, joka, mikäli mahdollista, oli organisaatiopakenteessa samalla tasolla kuin operaatioon määrätty puolustushaara(komponentti) komentajat. Järjestelystä arvioitiin koituvan useita etuja. Maahanlaskujoukkojen komentajan käytössä oli samat tiedustelutiedot kuin puolustushaarakomentajilla ja hän saisi operatiiviset tehtävät samanaikaisesti kuin puolustushaarakomentajat. Näin olleen maahanlaskujoukot olisivat nopeammin käytössä kuin että ne olisivat osa esimerkiksi operaatioon osallistuvia maavoimien joukkoja. Lisäksi järjestely mahdollistaisi kiinteän yhteistoiminnan erityisesti ilmavoimien kanssa.⁶⁹

Ajatus maahanlaskujoukon itsenäisestä toiminnasta ei ollut pelkästään teoreettinen vaan ranskalaiseen maahanlaskujoukkojen käyttöperiaatteisiin kuului huoltotukikohdan (*base aéroportée*) perustaminen. Maahanlaskuoperaation komentajan johdossa olevan tukikohdan kapasiteetti oli mitoitettu huoltamaan koko divisioonan neljän vuorokauden ajan. Suurimman pullonkaulan muodosti kuljetuskoneiden määrä.⁷⁰

Toinen erityisen mielenkiintoinen kokonaisuus liittyi erikoisoperaatioihin. Ranskalaisilla oli jo 1950-luvulla käytössään erikoisjoukkojen johtoporras, RAP (*Renseignement, Action, Protection*), joka sisälsi kolme alakomponenttia: tiedustelun, turvallisuustoiminnan (vastatiedustelun) sekä toiminnallisen osan. Toiminnalliseen osaan voitiin liittää puolustushaarojen erikoisjoukkoja, kuten osia 11. Erikoisjoukkoprikaatista (*11ème Demi-Brigade de Parachutiste de Choc.*)⁷¹

Edellä mainitut suorituskyvyt eivät kerro koko totuutta. Välimeren laivasto ei ollut valmiina välittömiin operaatioihin. Sen maihinnousalukset olivat hajasijoitettuna ympäri maailmaa. Syyskuun alussa, jolloin maihinnousu oli alkuperäisten suunnitelmien mukaan toteuttaa, oli kuljetuskapasiteettia vain 1 500 miehelle. Ranskan merikomponenttia johtaneen kontra-amiraali Pierre Lancelotin mukaan Ranskan laivasto ei olisi kyennyt täyttämään sille määritettyjä operatiivisia tehtäviä kriisin puhjetessa

69 SHD 9 U 12, Force A, Rapport sur l'opération d'Égypte, Tome V, Étude particulière 4.

70 SHD 9 U 12, Force A, Rapport sur l'opération d'Égypte, Tome V, Étude particulière 4. Suezin kriisin aikaiseen maahanlaskuhuoltotukikohtaan kuului 1 000 miestä ja noin 300 ajoneuvoa, ks. 9 U 10, Base de Transit et D'Opérations, Le Colonel, 13 Janvier 1956 (*sic*), "Rapport D'Opérations de la Base de la Transit."

71 SHD 9 U 4, CCFFO, 12 Septembre 1956, "Service Renseignement–Action–Protection R.A.P. de la Force 700" and CCFFO, RAP 700, 21 Octobre 1956, "Note de Service: Service RAP de la Force 700". Paul Gaujacin mukaan 11. Erikoisjoukkoprikaatista osallistui Suezin kriisiin noin 400 miestä. Johto- ja huolto-osien lisäksi prikaatiin kuului kolme komppaniaa ja kaksi taistelusukeltajaosastoa, ks. Gaujac 1986, Suez 1956.

elokuun alussa.⁷² Toisaalta ainakin britit arvioivat ranskalaisten taktisten ilmavoimien suorituskyvyn merkittävästi omaansa parempi. Brittien ilmakomentaja kuvasi kuninkaallisten ilmavoimien rynnäkkökoneiden varustetasoa viktoriaaniseksi ranskalaisten käytössä olleeseen lentokalustoon verrattuna.⁷³

Ranskalaiset olivat ainakin näennäisesti lapsipuolen asemassa operaatioita suunniteltaessa, sillä ranskalaiset olivat riippuvaisia Britannian Välimeren alueen tukikohdista. Tämä ei estänyt ranskalaisia kaavailemasta yhteisoperaatiota Israelin kanssa, joka toteutettaisiin, mikäli Britannia pidättäytyisi lopulta voimakäytöstä. Itse asiassa ranskalaiset toimivat yhteistoiminnassa Israelin kanssa kriisin alusta alkaen ja laativat useita suunnitelmaluonnoksia, jotka perustuivat yhteisoperaatioon Israelin kanssa.⁷⁴ Lokakuussa, poliittisten neuvotteluiden junnatessa paikallaan, ranskalaiset laativat konseptin, jonka nimi oli Operaatio 750. Suunnitelma perustui olettamukseen, jonka mukaan Britannia sallisi ranskalaisten käyttää Kyproksella olevia lentotukikohtiaan. Sotatoimien suunniteltiin alkavan israelilaisten ilma-iskuilla, joiden päämääränä oli Egyptin ilmavoimien tuhoaminen kentille. Toisena hyökkäyspäivänä ranskalaiset liittyisivät mukaan ilmahyökkäyksiin. Israelin maaperältä aloitettava maahyökkäys käynnistyisi ilma-iskujen jälkeen. Maahyökkäyksien päämääränä olisi Egyptin puolustusaseman murtaminen Siinain niemimaalla, jonka jälkeen hyökkäyskiila suuntautuisi kohti kanava-alueen pohjoispäätä. Samanaikaisesti ranskalaiset ottaisivat mairinnousu-maahanlaskuoperaatioissa haltuun Port Saidin. Tätä seuraisi maajoukkojen yhteinen eteneminen kohti kanava-alueen keskiosassa sijaitsevaa Ismailian kaupunkia, jonka arvioitiin olevan Egyptin puolustuksen painopiste.⁷⁵

Ranskalaisten kaavailut eivät toteutuneet, sillä Britannia, Ranska ja Israel solmivat 24.10. salaisen sopimuksen, jossa he sopivat jonka mukaan Israel aloittaisi sotatoimet Egyptiä vastaan 29.10. Brittiläis-ranskalaiset joukot liittyisivät sotatoimiin lokakuun viimeisenä päivänä. Tosiasiassa päätös voimankäytöstä oli tehty jo useita vuorokausia aiemmin, sillä pommituslennoston siirtolennot Maltalla ja Kyproksella sijaitseviin tukikohtiin olivat alkaneet jo 18.10.1956 ja Ranskan laivasto oli asetettu hälytystilaan samana päivänä.⁷⁶

72 SHD 9 U 4, Force Navale D'Intervention, 83/EM 3, 21 Novembre 1956, "Rapport sommaire d'opérations" ja 9 U 11, Force A, Rapport sur l'opération d'Egypte, Tome 1, Annexe 15.

73 IWM, 96/10/1, papers of Air Chief Marshal Denis Barnett, HQ Air Task Forces, ATF/TS. 287/56, 21 November 1956, "Report on Operation Musketeer".

74 SHD 8 S 273, État-Major des Forces Armées, 1ère Division, 31 Juillet 1956, "Etude Complémentaire – sur L'Hypothèse France-Israel" ja État-Major des Forces Armées, 2ème Bureau, 14707/30 Juillet 1956, "Visite de l'Attaché Militaire d'Israel".

75 SHD 9 U 4, Forces Francaises D'Orient, D'État-major, 17 Octobre 1956, "Instruction Secrete Personnelle".

76 TNA AIR 20/102303, Air Ministry to Bomber Command, 2445/ACAS (OPS)/TS/OCT 18 1956, "Operation Challenger" ja SHD 9 U 4, Force Navale D'Intervention, 83/EM 3, 21 Novembre 1956, "Rapport sommaire d'operations".

Itse sotatoimet sujuivat hyvin hyökkääjien kannalta. Israelin hyökkäys mursi egyptiläisten puolustuksen Siinain niemimaalla ja Egyptin ilmavoimat tuhottiin pääosin kentilleen. Myös maihinnousu Port Saidiin onnistui hyvin huolimatta paniikinomaisista muutoksista viime hetkillä. Vaikka itse sotatoimet sujuivat hyvin, oli operaation aloittaminen poliittinen katastrofi Britannialle ja Ranskalle. Britit ja ranskalaiset tekivät päätöksensä voimankäytöstä ilmoittamatta siitä amerikkalaisille. Ilmapommitukset yllättivät presidentinvaaleihin valmistautuvan presidentti Dwight Eisenhowerin, joka oli juuri tuominnut Neuvostoliiton toiminnan Unkarin kansannousun kukistamisessa jyrkin sanankääntein. Yhdysvallat joutui kiusalliseen välikäteen sen parhaiden liittolaisten harjoittaessa samankaltaista voimapolitiikkaa kuin venäläiset Budapestin kaduilla. Yhdysvallat ei tyytynyt poliittiseen toimintaan Yhdistyneissä Kansakunnissa, jonka yleiskokous tuomitsi intervention, vaan keskeytti talousapunsa Britannialle. Reaktio oli nopea. Britannia ja Ranska taipuivat tulitaukoon ja palasivat uuden maailmanjärjestyksen edellyttämille paikoilleen. Vaikka sotatoimet taistelukentällä olivat olleet onnistuneita, oli politiikan tekeminen lisäämällä siihen keinoja epäonnistunut.

LÄHTEET

Arkistolähteet

SERVICE HISTORIQUE DE LA DEFENCE (PARIS, FRANCE)

Formations de l'armée de Terre et régions militaires (Série U)

- 9 U 4
- 9 U 10
- 9 U 11
- 9 U 12

THE NATIONAL ARCHIVES (LONDON, UNITED KINGDOM)

Records of the Admiralty, Naval Forces, Royal Marines, Coastguard, and related bodies (ADM)

ADM 116 Record Office: Cases

- 6135 C-in-C Mediterranean correspondence: operation orders; minutes of meetings
- 6137 Chiefs of Staff papers and minutes
- 6209 Operation Musketeer naval report

ADM 187 Naval Staff, Operations Division: (Pink Lists)

- 170, 1956 May 01–1956 Dec 31

ADM 205

Office of the First Sea Lord, later First Sea Lord and Chief of the Naval Staff: Correspondence and Papers

- 120 Briefs
- 132 Operation Musketeer: alternative plan
- 147 Naval Operation Order, 1 Sept

Records created or inherited by the Air Ministry, the Royal Air Force, and related bodies (AIR)

- AIR 8** Department of the Chief of the Air Staff: Registered Files
 - 2081 Suez Canal crisis: planning for military operation Musketeer
- AIR 19** Air Ministry, and Ministry of Defence, Air Department: Private Office Papers
 - 859 Suez Canal Operations, 1956
- AIR 20** Air Ministry, and Ministry of Defence: Air Historical Branch: Unregistered Papers
 - 9554 Overall Winter Air Plan for operation Musketeer
 - 9583 Operation Musketeer ATF HQ Files: Outline of Air Plan
 - 10128 Suez Canal crisis: psychological warfare
 - 10217 Operation Musketeer: transportation targets
- AIR 14** Air Ministry: Bomber Command: Registered Files
 - 4441 Bombing and ground attack operations during Operation Musketeer

Records of the Cabinet Office (CAB)

- CAB 131** Defence Committee: Minutes and papers (DO, D and DC Series)
 - 12/1 Previously closed extract
- CAB 134** Egypt Committee
 - 1216 Meetings 1–46 (1956 July–Nov 21)
 - 1217 Papers 1–69 (1956 July 28–Nov 21)
- CAB 158** Ministry of Defence and Cabinet Office: Joint Intelligence Sub-Committee later Committee: Memoranda (JIC Series)
 - 23 Papers: 1–20 (1956 Jan–Apr)
 - 30 Papers: 91–132 (1957 Sept–1958 Mar)

Records created or inherited by the Foreign Office (FO)

- FO 1110** Foreign Office Information Research Department: General Correspondence 1948–1963
 - 875 Psychological warfare: note by Chairman of working party
 - 880 Middle East: setting up of Advisory Committee on Political Warfare

Records of the Ministry of Defence (DEFE)

- DEFE 2** Combined Operations Headquarters, and Ministry of Defence, Combined Operations Headquarters
 - 1605 Reinforced British Division shipping lift
 - 426 Admiralty summary of lessons learned in Operation "Overlord"
 - 1907 Special Boat Squadron (SBS): roles and organisation.
 - 2067 Annual progress reports by Chief of Amphibious Warfare
- DEFE 4** Chiefs of Staff Committee: Minutes
 - 83 Nos 11–22 (1956 Jan 24–Feb 21)
 - 87 Nos 51–60 (1956 May 17–June 14)
 - 88 Nos 61–71 (1956 June 19–July 24)
 - 89 Nos 72–83 (1956 July 26–Aug 23)
 - 90 Nos 84–97 (1956 Aug 23–Oct 9)
 - 91 Nos 98–115 (1956 Oct 10–Nov 9)
- DEFE 5** Chiefs of Staff Committee: Memoranda
 - 70 Nos 271–317 (1956 July 18–Aug 21)
- DEFE 6** Chiefs of Staff Committee: Reports of the Joint Planning Staff and successors
 - 34 Reports: 145 (1956 Jan 2–July 20)
 - 35 Reports: 46–104 (1956 Feb 21–May 5)
 - 36 Reports: 105–130 (1956 June 4–Sept 20)
 - 37 Reports: 131–175 (1956 July 7–Nov 22)
- DEFE 11** Chiefs of Staff Committee: Registered Files
 - 133 Planning
 - 138 Planning
- DEFE 13** Private Office: Registered Files (MO, D/M and D/Min Series)
 - 238 Egypt: Suez Canal Crisis
- DEFE 23** Ministry of Defence: Permanent Under Secretary of State for Defence: Registered Files (D/PUS and PUS Series)
 - 23 Templer report: a review of service intelligence

Records created or inherited by the War Office, Armed Forces, Judge Advocate General, and related bodies (WO)

WO 32 War Office and successors: Registered Files (General Series)

16320 Operation Musketeer: operational signals

WO 288 Suez Campaign Headquarters: Papers and War Diaries

- 38 Psychological warfare: organisation and arrangements
- 51 Intelligence summaries
- 75 Reports on Operation Musketeer: 3 Infantry Division
- 77 Reports on Operation Musketeer: Commander HQ 2 (Br) Corps
- 78 Reports on Operation Musketeer: Commander HQ 2 (Br) Corps: annex A; arms and services reports
- 79 Reports on Operation Musketeer: Commander HQ 2 (Br) Corps: annex B; arms and services reports
- 91 Orders and instructions: Allied Land Forces operational orders 1–7
- 92 Orders and instructions: 3(Br) Infantry Division operational order No 1
- 98 War Diaries: G (Int) Branch: annex part 1
- 131 War Diaries: 10 Armoured Division
- 162 Suez Operations: Musketeer; intelligence

Kirjallisuus

- Artillery in Battle. Organization, Command and Employment, 1948. WO Code 8288.
- Beaufre, Andre, 1969. The Suez Expedition 1956. London: Faber and Faber
- Carter, J.A.H Carter & Kann, D.N. (toim.), 1961. Maintenance in the Field, Vol II: 1943–1945. War Office.
- Cox, Sebastian (toim.), 1998. The Strategic Air War Against Germany 1939–1945. Report of the British Bombing Survey Unit. London: Frank Cass.
- Dorrill, Stephen, 2000. MI6, Inside the Covert World of Her Majesty's Secret Intelligence Service. New York: Touchstone.
- Dulles, John Foster. 1950. War or Peace. New York: MacMillan.
- Europe's Need for Oil. Implications and Lessons of the Suez Crisis. 1958. Paris: OECD.
- Englund, Peter. 2001. Voittamaton. Helsinki: WSOY.
- Garnett, David. 2002. The Secret History of PWE. The Political Warfare Executive 1939–1945 London: St Ermin's Press.
- Gaujac, Paul, 1986. Suez 1956. Paris: Charles-Lavauzelle.
- Ginat, Rami. 1993. The Soviet Union and Egypt, 1945–1955. London: Frank Cass & Co, 1993.
- Goldman, Marshall. 1967. Soviet Foreign Aid. New York: Praeger, 1967.
- Hastings, Max, 1992. Bomber Command. London: Pan Books.
- Heikal, Mohamed. 1986. Cutting the Lion's Tail: Suez Through Egyptian Eyes .London: Andre Deutch 1986.
- History of the Second World War. The Mediterranean and the Middle East, Vol IV. 1966. London: Her Majesty's Stationary Office.
- James, Robert Rhodes, 1986. Anthony Eden. London: Weidenfeld and Nicholson.
- Lewis, Julian. 2003. Changing Direction. British Military Planning for Post-war Strategic Defence 1942–1947. London: Frank Cass.
- Royal Air Force Manual, Part 1, Operations, 1950. Air Ministry, AP 1300.
- Wynn, Humprey. 1996. Forged in War. A History of RAF Transport Command 1943–1967. London: The Stationary Office.
- The Conduct of War 1950, WO Code 8472.
- The Manual of Combined Operations, 1950. Adm Code 3181.
- The Naval War Manual, 1958. B.R. 1806.
- Warfare in Undeveloped Countries, Part 1 – Desert Warfare, 1954. WO Code 8828.
- Wright, Peter, 1987. Spycatcher: The Candid Autobiography of a Senior Intelligence Officer. London: Viking Penguin INC.
- Zolotarev, A. 2000. Rossiya (SSSR) v Lokal'nh Voinah I Voennkh Konfliktah Vtoroj poloviy XX Veka.